

Рилач Н.М.*

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: СЦЕНАРІЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Метою доповіді є економічна оцінка найвигіднішого для України сценарію інтеграції шляхом створення зони вільної торгівлі з ЄС за допомогою використання гравітаційної моделі у вигляді ступеневої регресії, які полягають у визначенні сучасного стану та розробці прогнозу щодо динаміки і структури взаємної торгівлі України та ЄС внаслідок формування зони вільної торгівлі, а також при прогнозованому приєднанні України до Європейського Союзу.

В даному дослідженні автором при статистичному аналізі залежності зовнішньоторговельного обігу між Україною, країнами ЄС-27, країнами, які мають зону вільної торгівлі з ЄС-27 та рядом держав, які тільки ведуть переговори про створення зони вільної торгівлі з ЄС обґрунтована гравітаційна модель у вигляді ступеневої регресії. Пропонується використовувати її при оцінці зовнішньоторговельного обігу між країнами, що розглядаються за даними відстані між їх столицями, ВВП країн, ВВП на душу населення країни, індексом економічної свободи країни. На найнижчому рівні лібералізації торгівлі знаходяться ЗВТ між ЄС та країнами Південного Середземномор'я, угоди про запровадження яких були підписані ще в рамках Барселонського процесу у 1995 р. На сьогоднішній день ці ЗВТ покривають лише торгівлю товарами. З 2005 року в рамках Європейської політики сусідства ЄС ініціював переговори щодо включення до сфери їх покриття послуг, а також «чутливих» товарних груп (сільськогосподарська та рибна продукція) з відповідними перехідними періодами [16].

На першому етапі дослідження було побудовано ряд апроксимаційних статистичних залежностей експорту та імпорту України з країнами ЄС, деякими країнами, що мають зону вільної торгівлі з ЄС, а також з країнами, які ведуть переговори про створення зони вільної торгівлі з ЄС від відстані, ВВП країни, ВВП на душу населення країни та індексу економічної свободи країни, як того вимагає гравітаційна модель [9; 18; 19].

Для дослідження було використано нелінійну модель ступеневого вигляду, завдяки якій отримали оцінки параметрів A, k, n , методом найменших квадратів.

$$T = A \frac{k}{m} \frac{l}{D} \frac{n}{(wP)} * (l e f) * (w P l) \quad (1)$$

Де A, k, n, m – константи (параметри моделі).

Згідно з термінологією, яка запропонована в дана регресійна модель є внутрішньолінійною, так як за допомогою логарифмічного перетворення її можна привести до лінійної моделі: [3; 11]

* кандидат економічних наук, науковий співробітник НДЧ Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

-1

$$\ln T = \ln (A(WP) * (Ief) * (WPI) / D) \quad (2),$$

де T – товарообіг, WP – ВВП країни, Ief – індекс економічної свободи країни, WPI – ВВП на душу населення країни, D – відстань між столицею країни до м. Брюссель.

Підставивши в якості змінних статистичні дані по Україні в кожному з шести отриманих моделей, отримали результати авторських розрахунків на рівень 2010 р. для країн ЄС, країн, що мають зону вільної торгівлі з ЄС та країн, які ведуть переговори про створення зони вільної торгівлі з ЄС вказані в Таблиці 1. Зокрема, відмічається вкрай низький коефіцієнт детермінації цієї залежності.

Резюмуючи результати даного авторського дослідження можна зробити висновок про те, що згідно з розрахунками, більше всього зросте експорт українських товарів до ЄС при умові підписання угоди про створення зони вільної торгівлі та повної інтеграції до ЄС (до 29,19 млрд. євро). При таких же умовах зросте і імпорт з країн ЄС до України (до 16,96 млрд. євро). Найменший же приріст Українського експорту до країн ЄС ми отримаємо при створенні зони вільної торгівлі з ЄС, не вступаючи до Євросоюзу (9,21 млрд. євро). Хоча імпорт з ЄС до України при таких умовах буде більший, ніж при не підписанні даної угоди (12,93 млрд. євро проти 11,55 млрд. євро).

Таким чином, результати, отримані нами при розрахунках згідно з гравітаційною моделлю торгівлі, застосовуючи такі параметри як відстань між столицею країни та м. Брюсселем (як столицею ЄС), ВВП на душу населення країни, ВВП країни, індексом економічної свободи країни, обсяги експорту та імпорту, провівши аналіз використовуючи дані 27 країн - членів ЄС, 16 країн – не членів ЄС, з якими підписані угоди про зону вільної торгівлі та 16 країнами – не членами ЄС, з якими ведуться переговори щодо створення зони вільної торгівлі підтвердили незворотність європейської інтеграції України, важливість створення зони вільної торгівлі, а в перспективі й досягнення повноцінного членства в Європейському Союзі.

Отже, за допомогою отриманих нами розрахунків, ми можемо визначити яким чином зміниться експорт та імпорт України при створенні зони вільної торгівлі та при вступі України до ЄС.

Для визначення зміни експорту після вступу України до ЄС:

$29,19231601/10,01596484=2,91$. Тобто, при вступі України до ЄС обсяги експорту зростуть у 2,91 рази або на 291,6 %

Для визначення зміни експорту після підписання Україною угоди про зону вільної торгівлі з ЄС:

$9,209077365/10,01596484=0,9$. Тобто після створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС експорт зросте у 0,9 разів.

Для визначення зміни імпорту після вступу України до ЄС:

$16,9568185/11,54517169=1,47$. Тобто, при вступі України в ЄС імпорт зросте у 1,47 разів, тобто на 147%.

Для визначення зміни імпорту після підписання Україною угоди про зону вільної торгівлі з ЄС:

$121,93348288/11,54517169=1,12$. Тобто, після створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС імпорт зросте у 1,12 разів або на 112%.

Таким чином, при вступі України до ЄС експорт збільшиться більше, ніж імпорт. Проте, при підписанні угоди про створення ЗВТ між Україною та ЄС імпорт збільшиться

більше, ніж експорт. Тому, для економіки України вигідніше бути повноправним членом ЄС, ніж вести торгівлю в межах зони вільної торгівлі.

Таблиця 1.
Детальні розрахунки за гравітаційною моделлю

Україна		Ln(фактор)			4,634728988	-7,684324068	1,722766598	7,725374187		
ε	згідно моделі		Constant	при Ln(VVP)	при Ln(D ^(Y-1))	при Ln(l _{ef})	при Ln(VVP1)			
		A	Ln(A)	k	m	l	n	Коеф. детермінації		
17,3	16,95686785	EU_export	2,497573275375020	0,915319570599675	0,952359374086727	0,418399320567813	2,360681152384690	-0,433682669801463	0,864800617454615	
11,3	29,19231601	EU_import	12,769311845929000	2,547044780254830	0,825678376711945	0,238161263221702	0,284806144681535	-0,214938578929771	0,963920016901849	
17,3	12,93348288	nonEUwithZone_export	41,092999341107200	3,715837774660830	0,890326070298037	0,754221510645008	0,936258543956312	-0,142350482212131	0,952012718889308	
11,3	9,209077365	nonEUwithZone_import	15,673860482371000	2,751994387377010	0,945984056332461	0,498347327688981	-2,473398182974640	0,410901221343611	0,769240678631961	
17,3	11,54517169	withoutZone_export	11,240596675478600	2,419531928063580	0,682789277613406	0,680664102328613	0,598300142485083	0,137456664891568	0,714908179717461	
11,3	10,01596484	withoutZone_import	0,822734833795581	-0,195121324879993	0,756144580963762	0,355178277922223	1,201891118893260	-0,044851738662883	0,603748089350867	

Література:

1. Аналіз перспектив торговельних відносин між Україною та ЄС у контексті переговорів щодо розширеної угоди: Центр соціально-економічних досліджень Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua/index.php?mode=publications&act=view&pubid=110&miid=5>
2. Відстань між столицями держав Європи.: Режим доступу: http://www.timer.dp.ua/data-bank/geodata/distance_of_europe.htm
3. Дрейпер Н. Прикладной регрессионный анализ / Дрейпер Н., Смит Г. – М.: Статистика. – 1973. – 392 с.
4. Інформаційно-аналітична довідка про вплив наслідків членства України у СОТ на розвиток внутрішнього ринку та прогноз розвитку внутрішнього ринку України у зв'язку з реалізацією Угоди про створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
5. Оцінка витрат та вигод від укладання угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС: авт. колектив І.Бураковський, К.Куценко, А.Кобилянська та інші.: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій: К.: 2010.- 96 с. Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Books/Ocinka_vytrat/ocinka_vitrat_var2.pdf
6. Оцінка наслідків угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС: Міжнародний центр перспективних досліджень.: К.: 2007: Режим доступу: http://www.icps.com.ua/files/articles/46/21/FTA_Impact_U.pdf
7. Поточний стан переговорного процесу в рамках робочої групи з питань створення зони вільної торгівлі. - 02.09.2011: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=170690&cat_id=152849
8. Расстояние между городами. Режим доступу: <http://redknife.ru/distance>
9. Рылач Н.М. Гравитационная модель для внешней торговли Украины со странами ЕС / Московкин В.М., Колесникова Н.И., Рылач Н.М. // Бизнес Информ.- 2007.- №7.- С. 26-32
10. Ферстер Э. Методы корреляционного и регрессионного анализа / Ферстер Э., Ренц Б. – М. : Финансы, 1983. – 302 с.

11. 2011 Index of Economic Freedom.: Heritage Foundation. Ranking the Countries: Режим доступу <http://www.heritage.org/Index/Ranking.aspx>
12. Bilateral relations. Statistics.Trade.- European Comission: Режим доступу: <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/statistics/>
13. EU Bilateral trade and trade with the world.- 17- Mar-2011:Режим доступу: <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries-and-regions/>
14. Eurostat regional yearbook 2010. Eurostat. Statistical book.- 2010. Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CV-07-001/EN/KS-CV-07-001-EN.PDF
15. External and intra-European Union trade. Statistical yearbook- Data 1958-2006.- 2008.- Eurostat:Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CV-07-001/EN/KS-CV-07-001-EN.PDF
16. Overview of FTA and other trade negotiations // EU Trade. European Comission.-- 12 august 2011: Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_118238.pdf
17. Real GDP per capita, growth rate and totals.- Eurostat- 13-Apr-2011: Режим доступу:http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/_download/Eurostat_Table_tsdec100HTMLNoDesc.htm#
18. The gravity model in international trade. Advances and applications. Ed. By P.A.G. van Bergeijk and S. Brakman^ Cambridge University press. -2010 .- 374 p. http://www.cambridge.org/gb/knowledge/isbn/item2705495/?site_locale=en_GB
19. TradeSim (Therd Vartion) a gravity model of the calculation of the trade potentials for the developing countries and economics in transition. – C. Helmers, J.-M. Pasteels.: ITC Working Paper.-June 2005. Market Analysis Section. ITC, Geneva, Switzerland.- 38 p.- http://lionel.fontagne.free.fr/papers/TSM_MII.pdf